

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Полтавський державний медичний університет

Кафедра педіатрії № 1 з неонатологією,
кафедра педіатрії №2

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор наукової роботи
ПДМУ 3
професор І. Кайдашев
«30» жовтня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інтегративна педіатрія

(повна назва навчальної дисципліни)
для аспірантів

галузі знань 22 – Охорона здоров'я
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальності 228 – Педіатрія
(шифр і назва спеціальності)

Полтава – 2023

Робоча програма **навчальної дисципліни «Інтегративна педіатрія»**.
Для аспірантів *галузі знань 22 — Охорона здоров'я, спеціальності*
228 – Педіатрія.

«30» 08 2023 року – 36 с.

Розробники:

- д.мед.н., професор кафедри педіатрії № 1 з неонатологією В.І. Похилько;
- д.мед.н., професор, зав.кафедри педіатрії № 2 Т.О.Крючко;
- к.м.н., доцент ЗВО кафедри педіатрії № 2 І.М.Несіна;
- к.м.н., доцент, зав.кафедри педіатрії № 1 з неонатологією С.М.Цвіренко.

Робоча програма дисципліни «Інтегративна педіатрія» затверджена на засіданнях кафедри педіатрії № 1 з неонатологією, кафедри педіатрії №2, Вченої ради ПДМУ

Завідувачка кафедри педіатрії № 1 з неонатологією

Протокол №2/від «26» серпня 2023р
Завідувачка кафедри педіатрії № 2

Протокол №1 від «14» серпня 2023р

Протокол №1 від «30» листопада 2023 р.
Секретар вченої ради

_____ (С.М. Цвіренко).

_____ (Т. О. Крючко)

_____ (В. Л. Філатова).

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Інтегративна педіатрія» є складовою освітньо-наукової програми підготовки в аспірантурі за третім освітньо-науковим рівнем вищої освіти з *напрямку підготовки 22 – Охорона здоров'я, спеціальності 228 – Педіатрія*.

Дана дисципліна є нормативною.

Викладається у 8 семестрі 3 року навчання в обсязі – 30 год (*1 кредит ECTS*) зокрема: *лекції – 10 год., практичні 10 год., самостійна робота – 10 год.* У курсі передбачено *1 змістовий модуль та підсумкове модульне заняття*. Завершується дисципліна – заліком.

Мета дисципліни – формування наукового мислення на основі теоретичних знань та практичної підготовки, оновлення, поглиблення ключових професійних компетентностей, а також отримання нових актуальних знань з сучасних проблем та досягнень інтегративної педіатрії, необхідних для професійної діяльності аспірантів відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я.

Завдання:

- здійснення комплексу заходів, спрямованих на формування здорового способу життя, збереження і зміцнення здоров'я дітей;
- виявлення і визначення у пацієнтів патологічних станів, синдромів і захворювань, нозологічних форм відповідно до Міжнародної статистичної класифікації хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям дітей;
- застосування лікарських препаратів та немедикаментозної терапії, природних лікувальних факторів у дітей;
- формування у пацієнтів і їх батьків мотивації на проведення специфічної профілактики інфекційних хвороб у дітей;
- освоєння програм лікування різних захворювань в педіатричній практиці, а також заходів з надання невідкладної допомоги хворим дітям і підліткам;

- формування у дітей, підлітків, членів їх сімей та майбутніх батьків позитивного медичного поведінки, спрямованої на підвищення рівня здоров'я;
- участь у вирішенні науково-дослідних і науково-прикладних задач по розробці нових епідеміологічних, клінічних, діагностичних і терапевтичних методів в педіатрії.

Структура курсу

В результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен

Знати: - морально-етичні норми, правила і принципи професійного лікарського поведінки;

- основні напрямки сучасної педіатрії, історію розвитку уявлень про природу захворювань дитячого віку і закономірності процесів, що відбуваються в організмі хворої дитини;

- основні патологічні процеси і явища, що відбуваються в організмі хворої дитини, вивчення теорій, що пояснюють окремі аспекти патогенезу, етіології дитячих захворювань;

- тактику клінічного підходу до аналізу та інтерпретації основних нозологій дитячих захворювань;

- основні і можливі причини виникнень дитячих захворювань і заходи первинної та вторинної профілактики;

- вивчення причин, механізмів розвитку та поширеності захворювань в педіатрії.

- клініко-патогенетичні методи обстеження хворих педіатричного профілю;

- можливі ускладнення перебігу гострих і хронічних станів в педіатрії;

- особливості проведення реанімаційних заходів та інтенсивної терапії при розвитку ускладнень і загрозливих для життя станів;

- джерела науково-медичної інформації вітчизняних і зарубіжних передових досліджень з актуальних питань медицини;

- основи викладання педіатрії в розділі програм з клінічної медицини.

Вміти: - знаходити комунікативні взаємини з хворими та їхніми батьками, підтримувати робочі відносини з колегами;

- проводити опитування хворої дитини і обстеження органів і систем організму;

- визначати показання до методів інструментально-лабораторного дослідження;

- діагностувати стану становлять загрозу для життя хворої дитини і надати невідкладну реанімаційну допомогу;

- орієнтуватися в різноманітній інформації в педіатричній тематиці, а головне аналізувати, з метою вивчення обраної теми наукового дослідження;

- бачити широкий аспект обраної наукової теми, її значущість, розуміння можливостей своєї професійної діяльності для підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, здатних до інноваційної діяльності в професійній сфері, в сучасних умовах;

Аспірант повинен володіти:

- навичками послідовного і поглибленого вивчення патологічних процесів в організмі дитячого віку, розуміння взаємозв'язку цих процесів зі станом хворого організму;

- технікою загального і клінічного обстеження хворих педіатричного профілю;

- оформленням медичної документації;

- алгоритмом постановки клінічного діагнозу;

- алгоритмом виконання основних лікувальних заходів з надання лікарської допомоги при невідкладних станах;

- методами статистичної обробки матеріалу;

- навичками публічного виступу, ведення дискусії.

Зміст дисципліни. Дисципліна «Інтегративна педіатрія» є нормативною у підготовці здобувачів третього освітньо-наукового рівня з фаху педіатрія. Дисципліна складається із лекційних та практичних занять, на яких будуть висвітлені питання організації педіатричної служби в Україні, поглиблене

засвоєння спеціальності, оволодіння сучасними методами профілактики захворювань, клінічного обстеження, комплексного лікування та реабілітації хворих дітей, сучасними практичними методиками.

Особлива увага приділяється поглибленому вивченню різних розділів спеціальності, принципів деонтологічного підходу до хворих дітей, методам всебічного обстеження та лікування хворих, подачі експертних заключень.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують аспіранти.

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

До модуля входять теми 1-8, зокрема за змістовими модулями: змістовий модуль – теми 1 - 8,

Обов'язковим для іспиту є складання підсумкових модульних контролів за модулем.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують аспіранти.

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

У змістовий модуль (ЗМ) входять теми 1 – 8. Обов'язковим для іспиту/заліку є

(зазначаються умови, невиконання яких унеможливорює допуск до іспиту чи заліку)

Оцінювання за формами контролю:

	Модуль	
ПМК	<i>Min. – 20 балів</i>	<i>Max. – 30 балів</i>

Для аспірантів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 40 балів* для одержання іспиту обов'язково *перескладання ПМК..*

При цьому, кількість балів:

- **1-34** відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;
- **35-59** відповідає оцінці «незадовільно» з можливістю повторного складання;
- **60-64** відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);
- **65-74** відповідає оцінці «задовільно»;
- **75 - 84** відповідає оцінці «добре»;
- **85 - 89** відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);
- **90 - 100** відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
90 – 100	5	відмінно
85 – 89	4	добре
75 – 84		
65 – 74	3	задовільно
60 – 64		
35 – 59	2	не задовільно
1 – 34		

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПРОГРАМА МОДУЛЯ

Змістовий модуль. Інтегроване ведення хвороб дитячого віку.

ТЕМА 1. КАТАМНЕСТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ДІТЬМИ З ГРУП РИЗИКУ.
Принципи та організація катамнестичного спостереження за дітьми перших трьох років з групи ризику розвитку хронічної патології. *(4 год.)*

ТЕМА 2. Паліативна допомога в неонатології. Паліативна допомога новонародженим: медико-етичні та фінансово-економічні аспекти. *(4 год.)*

ТЕМА 3. Комплементарна медицина в педіатрії: реалії та перспективи впровадження в клінічну практику *(4 год.)*.

ТЕМА 4. Коморбідність в педіатрії: міждисциплінарні аспекти та сучасний пацієнт дитячого віку, складність діагностичної і терапевтичної стратегії ведення. *(4 год.)*

ТЕМА 5. Проблемні питання медико-психологічного спостереження та реабілітації дітей із генетичними захворюваннями. Моніторинг та мультипрофільне ведення пацієнтів на основі сучасних технологій цифрової медицини *(4 год.)*.

ТЕМА 6. Проблемно-орієнтований підхід до інфекційної патології у дітей. Імунітет у дітей: від норми до патології. COVID-19 та коморбідні стани у первинній медичній допомозі дитячому населенню *(4 год.)*.

ТЕМА 7. Основні принципи та завдання сучасної медичної реабілітації у дитячому віці. Питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я дітей та підлітків. Розгляд принципів медичної реабілітації дітей з родин внутрішньо-переміщених осіб (ВПО). *(4 год.)*.

ТЕМА 8. Підсумковий модульний контроль. *(2 год.)*

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва курсу	Всього годин	Вид заняття		
			лекції	практичні заняття	Самостійна робота
	Змістовий модуль Інтегроване ведення хвороб дитячого віку.	30	10	10	10
1.	Катамнестичне спостереження за дітьми з груп ризику.	4	2	2	
2.	Паліативна допомога в неонатології.	4	2	-	2
3.	Комплементарна медицина в педіатрії: реалії та перспективи впровадження в клінічну практику.	4	2	-	2
4.	Коморбідність в педіатрії: міждисциплінарні аспекти та сучасний пацієнт дитячого віку, складність діагностичної і терапевтичної стратегії ведення.	4	2	2	-
5.	Проблемні питання медико-психологічного спостереження та реабілітації дітей із генетичними захворюваннями. Моніторинг та мультипрофільне ведення пацієнтів на основі сучасних технологій цифрової медицини.	4	2	-	2
6.	Проблемно-орієнтований підхід до інфекційної патології у дітей. COVID-19 та коморбідні стани у первинній медичній допомозі дитячому населенню.	4	-	2	2
7.	Основні принципи та завдання сучасної медичної реабілітації у дитячому віці. Питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я дітей та підлітків. Розгляд принципів медичної реабілітації дітей з родин внутрішньо-переміщених осіб (ВПО).	4	-	2	2
8.	Підсумковий модульний контроль	2	-	2	-
Всього		30	10	10	10

Загальний обсяг 30 год, в тому числі:

Лекцій – **10 год.**

Практичні заняття – **10 год.**

Самостійна робота – **10 год.**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ .

Інтегроване ведення хвороб дитячого віку.

ТЕМА 1. Катамнестичне спостереження за дітьми з груп ризику (4 год.)

Лекція. Принципи та організація катамнестичного спостереження за дітьми перших трьох років з групи ризику розвитку хронічної патології. (2 год.)

Практичне заняття (2 год.):

1. Клінічні критерії відбору дітей до групи ризику виникнення хронічних захворювань та порушень розвитку
2. Особливості виписки новонароджених дітей із пологових будинків, перинатальних центрів залежно від групи ризику
3. Організація роботи та функції кабінетів катамнестичного спостереження в Україні.

Контрольні питання та завдання:

1. Ретинопатії в новонароджених з акцентом на катамнестичний супровід.
2. Анемії у новонароджених і немовлят з точки зору лікаря катамнестичного кабінету.
3. Моніторинг психічного та неврологічного розвитку.
4. Комунікація з батьками в умовах катамнестичного спостереження дітей.
5. Рання реабілітація дітей після оперативного лікування природжених вад.
6. Ведення передчасно народжених дітей після виписки зі стаціонару.
7. Ведення новонароджених і немовлят з порушенням слуху після виписки зі стаціонару.
8. Діти з природженими вадами серця: тактика катамнестичного спостереження.

Рекомендована література:

1. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Ведення найбільш поширених станів у дітей до 5 років у контексті інтегрованого ведення хвороб дитячого віку», 2015.
2. Дудник СВ. Стан здоров'я та деякі аспекти організації надання медичної допомоги дитячому населенню України. Україна. Здоров'я нації. 2018;1(47):26-33.
3. Клінічне обстеження дитини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. В. Катілов [та ін.]. - 2-ге вид. – К.: Нова книга., 2019. - 518 с. : табл., іл.
4. Найпоширені захворювання в дитячому віці /О.Р.Боярчук, В.О. Синицька, І. М. Горішний, Н.Ю. Щербатюк та ін. –Укрмедкнига, 2020. – 158 с.
5. Педіатрія:Підручник /Т.О. Крючко, О.Є. Абатуров, Т.В. Кушнерева та ін.; за ред. Т.О. Крючко, О.Є.Абатурова. – К.:, ВСВ «Медицина» 2021, - 224 с.
6. Клінічна лабораторна діагностика /За ред. Л.Є.Лаповець. –К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 472 с.

7. Дитяча пульмонологія: Навчальний посібник /Л.Л.Цимбаліста, З.В. Вовк, Н.Я. Митник та ін. – 2е видання. –К.: ВСВ «Медицина», 2021. - 624 с.
8. Захворювання органів дихання в сімейній медицині /Л.С. Бабинець, І.О. Боровик, Я.В. Андріюк - К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 312 с.
9. Імунопрофілактика інфекційних хвороб: навчальний. метод. посібник. / Л.І. Чернишова, Ф.І. Лапій, А. П. Волоха. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 304 с.
10. Уніфікований клінічний протокол вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Некротизуючий ентероколіт у передчасно народжених дітей» Наказ Міністерства охорони здоров'я України 28 січня 2022 року N 182
11. Основи імунології: функції та розлади імунної системи: посібник : пер. 6-е видання / Абул К. Аббас, Ендрю Г. Ліхтман, Шив Піллаї; наук. ред. пер. Валентина Чоп'як. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – viii, 328 с. ISBN: 978-617-505-808-4
12. McClafferty H, Vohra S, Bailey M et al. Pediatric Integrative Medicine. *Pediatrics*. Sep 2017, 140 (3) e20171961; DOI: 10.1542/peds.2017-1961
13. National Center for Complementary and Integrative Health. Complementary, alternative, or integrative health: what's in a name? Available at: <https://nccih.nih.gov/health/integrative-health>. Accessed December 14, 2016
14. Linde K, Allais G, Brinkhaus B, Manheimer E, Vickers A, White AR. Acupuncture for migraine prophylaxis [published correction appears in *Cochrane Database Syst Rev*. 2016;(6): CD001218]. *Cochrane Database Syst Rev*. 2009;(1):CD001218
15. Adams D, Dagenais S, Clifford T, et al. Complementary and alternative medicine use by pediatric specialty outpatients. *Pediatrics*. 2013;**131**(2):225–232pmid:23319526
16. Surette S, Vohra S. Complementary, holistic, and integrative medicine: utilization surveys of the pediatric literature. *Pediatr Rev*. 2014;**35**(3):114–127; quiz 128pmid:24585815
17. McClafferty H. Integrative pediatrics: looking forward. *Children (Basel)*. 2015;**2**(1):63–65pmid:27417349
18. Vohra S, Surette S, Mitra D, Rosen LD, Gardiner P, Kemper KJ. Pediatric integrative medicine: pediatrics' newest subspecialty? *BMC Pediatr*. 2012;**12**:123pmid:22894682.
19. McClafferty H, Dodds S, Brooks AJ, et al. Pediatric Integrative Medicine in Residency (PIMR): description of a new online educational curriculum. *Children (Basel)*. 2015;**2**(1):98–107pmid:27417353
20. Academic Consortium for Integrative Medicine & Health Web site. Available at: <https://www.imconsortium.org/index.cfm>. Accessed December 14, 2016
21. Kemper KJ, Vohra S, Walls R; Task Force on Complementary and Alternative Medicine; Provisional Section on Complementary, Holistic, and Integrative Medicine

ТЕМА 2. Паліативна допомога в неонатології.

Лекція (2 год.): Паліативна допомога новонародженим: медико-етичні та фінансово-економічні аспекти.

Самостійна робота (2 год):

1. Основні завдання, складові та принципи паліативної допомоги у новонароджених
2. Визначення групи дітей, які потребують паліативної допомоги.
3. Організація надання паліативної допомоги.
4. Особливості надання паліативної допомоги новонародженим.
5. Патолофізіологія болю. Стратегія знеболення у дітей.

Завдання для самостійної роботи (2 год):

1. Вакцинація паліативних дітей: за і проти.
2. Особливості організації харчування паліативних пацієнтів. Проблеми харчування.

Контрольні питання та завдання:

1. Стани, які загрожують життю та призводять до передчасної смерті, при яких здійснюється паліативна допомога дітям (класифікація, перелік нозологічних форм).
2. Головні принципи надання хоспісної та паліативної допомоги у новонароджених.
3. Особливості включення родини пацієнта до системи паліативної допомоги.
4. Аспекти догляду за новонародженим в разі прийняття рішення про проведення паліативної допомоги.
5. Біль і догляд для забезпечення комфорту: медикаментозні та немедикаментозні методи.
6. Харчування дітей при наданні паліативного супроводу.
7. Штучна вентиляція легень і киснева терапія з точки зору хоспісної допомоги

Рекомендована література:

1. Дитяча паліативна допомога: історія і перспектива [Електронний ресурс] //Відродження: International renaissance foundation. – 01.11.2016. – Режим доступу : http://www.irf.ua/allevents/news/dyt_pal_dopomoga_perspektyvy/
2. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 04.06.2020 р. №1308. Дата оновлення: 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609->.
3. Принципи надання паліативної допомоги дітям: перший досвід виїзних паліативних бригад в Харківській області: навчальний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти, медичних сестер, лікарів-інтернів, лікарів, психологів, педагогів, соціальних працівників /М. О. Гончарь, О. О. Ріга, А. Ю. Пеньков. – Харків : РА АРТ-МАК, 2016. – 112 с.
4. Неонатологія: підручник : у 3 т. / [Т. К. Знаменська, Ю. Г. Антипкін, М. Л. Аряєв, Д.О. Добрянський та ін.] ; за ред. Т. К. Знаменської. – Львів : Видавець Марченко Т. В., 2020.

5. Підручник з реанімації новонароджених. 7 видання. За ред. Gary M. Weiner. Американська академія педіатрії, Американська кардіологічна асоціація. Пер. з англ. 2018.
6. Проблемні питання дитячої ревматології. Монографія. Ю.Г.Антипкін, О.М. Охотнікова, О.А Ошлянська, Л.І. Омельченко.-Київ.: Логос, 2019.- 697 с.
7. Benini F. Pediatric palliative care [text] / Franca Benini, Marco Spizzichino, Manuela Trapanotto, Anna Ferrante// Italian Journal of Pediatrics. – 2008. -№ 34. – P.4.
8. European Association of Palliative Care (EAPC) Taskforce: IMPaCCT:standards for paediatric palliative care in Europe. European Journal of PalliativeCare. – 2007. – №14. – P. 2-7.
9. How many people are in need of palliative care worldwide? In: Globalatlas of palliative care at the end of life. Geneva: World Health Organization andWorldwide Palliative Care Alliance; 2014. [Електроннийресурс]/ Режим доступу:<http://www.eapcnet.eu/LinkClick.aspx?fileticket=zdT-uqg5EJo%3D&tabid=38>
10. Palliative care and culturally and linguistically diverse communities[Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://www.palliativecare.org.au/Portals/46/Policy/PCA%20Culturally%20and%20Linguistically%20Diverse%20Communities%20and%20Palliative%20Care%20Position%20Statement.pdf>
11. Basic Symptom Control in Paediatric Palliative Care. The Rainbows Children's Hospice Guidelines: Ninth Edition; 2013.
12. Friebert S., Gilmer M.J., Remke S., Riggs M., Steinhorn D., Toce S. Standards of Practice for Pediatric Palliative Care and Hospice // National Hospice and Palliative Care Organization. — 2009. — 31 p. https://www.nhpco.org/sites/default/files/public/quality/Ped_Pall_Care%20_Standard.pdf
13. Lindley L.C., Shaw S.-L. Who are the children using hospice care? // J. Spec. Pediatr. Nurs. — 2014. — 19(4). — 308-315. doi:10.1111/jspn.12085.
14. End of life care for infants, children and young people with life-limiting conditions: planning and management // NICE guideline. —^[1]_[SEP]2016, 7 December. — 44 p. <http://www.nice.org.uk/guidance/ng61>
15. Pediatric Palliative Care and Hospice Care Commitments, Guidelines, and Recommendations // Pediatrics. — 2013. — 132(5). doi:10.1542/peds.2013-2731^[1]_[SEP]

ТЕМА 3. Комплементарна медицина в педіатрії: реалії та перспективи впровадження в клінічну практику.

Лекція (2 год.): Типи лікарських помилок в педіатричній практиці.

Самостійна робота (2 год):

1. Медикаментозна терапія в педіатрії: нагляд за побічними реакціями лікарських засобів, альтернативні, немедикаментозні методи лікування дітей.
2. Профілактика дефіцитних станів у дитячому віці.
3. Навчальні програми, впровадження здоров'язберігаючих технологій в практичну охорону здоров'я в умовах реформування медицини.

4. Комплементарна реабілітологія: сучасні засоби діагностики та немедикаментозної корекції психофізичного стану дітей.

5. Місце біорегуляційних препаратів у лікуванні захворювань респіраторної системи та травної системи у дітей.

6. Когнітивно-мотиваційні детермінанти формування здоров'язберігаючих компетенцій школярів у контексті провідних положень сучасної профілактичної медицини.

Завдання для самостійної роботи:

1. Сучасні методи діагностики хвороб у дітей та моніторингу за їх перебігом з позицій доказової медицини; показання до консультацій за направленнями лікарів інших спеціальностей.

2. Концепція соціальної педіатрії в сучасних умовах.

Контрольні питання та завдання:

1. Фактори, які впливають на використання комплементарної медицини в педіатрії.

2. Теоретичні засади здоров'язберігаючих технологій в педіатрії.

3. Основні відмінності соціальної педіатрії з поміж інших концепцій медико-соціальної реабілітації.

4. Методи соціальної педіатрії за рахунок яких вирішується проблема дитячої інвалідності.

5. Принципи соціальної медицини в Україні.

6. Фактори, що впливають на зниження резервів здоров'я дітей.

Рекомендована література:

1. Волосовець ОП, Крючко ТО, Марушко ЮВ, Шадрін ОГ, Волосовець ТМ, Починок ТВ, та ін. Патоморфоз хвороб органів травлення алергічного та неалергічного генезу у дітей України в динаміці 25-річного спостереження. Світ медицини та біології. 2022;3(81):40-45.
2. Крючко ТО, Щербак ВВ, Ткаченко ОЯ, Бубир ЛМ, Полич ТМ. Характеристика особливостей клініко-діагностичних аспектів сезонного алергічного риніту в дітей Полтавського регіону. Сучасна педіатрія. Україна. 2022;4(124):21-27. DOI: 10.15574/SP.2022.124.21.
3. Крючко ТО, Пода ОА, Несіна ІМ, Коленко ІО, Черевко ІГ. Стан кишкової мікробіоти як один із патогенетичних факторів розвитку метаболічних порушень і терапевтична мішень у дітей з ожирінням (огляд літератури, власні дослідження). Сучасна педіатрія. Україна. 2022;5(125):93-102.
4. Kryuchko TO, Nesina IM, Bubyr LM, Tkachenko OYa, Poda OA, Kuzmenko NV, et al. Relationship between indices of cytokine status and pathomorphological changes of the mucosa in children with chronic gastroduodenal pathology. World of medicine and biology. 2021;2(76):69-73. DOI: 10.26724/2079-8334-2021-2-76-69-73.
5. Волосовець ОП, Крючко ТО, Кривоустов СП, Губенко ІЯ, Лобода ОН, Кисельова МН, та ін. Анемії у дітей України: 24-річний ретроспективний аналіз захворюваності і поширення. Світ медицини та біології. 2021;3(77):43-48.
6. Kryuchko TO, Tkachenko OY, Nesina IN, Kuzmenko NV, Melnik MO. Ways to Optimize the Treatment of Children with Diseases of the Respiratory Tract. Paediatrics Eastern Europethis. 2021, 9(3): 482–491.

7. Волосовець ОП, Крючко ТО, Чернишова ОС, Волосовець АО, Трачук ЛЄ, Гур'єв СО, та ін. Зміни захворюваності та поширеності розладів психіки та поведінки дітей, які проживають в зоні бойових дій на сході України. Світ медицини та біології. 2021;2(76):12-17. DOI: 10.26724/2079-8334-2021-2-76-12-17.
8. Kryuchko TO, Tkachenko OYa. An open-label study to evaluate the effects of *Streptococcus salivarius* K12 given as a powder formula to prevent respiratory infections in young children. *Nutrafoods*. 2021;1:246-253. DOI: 10.17470/NF-021-0032.
9. Kryuchko TO, Tkachenko OYa .Efficacy of administering *Streptococcus salivarius* K12 as a powder formula in preventing respiratory infections in infants. *Nutrafoods*. 2021;2:254-261. DOI: 10.17470/NF-021-0033.
10. Несіна ІМ, Крючко ТО, Пода ОА, Коваленко ЛА, Павленко МО. Клінічний випадок маніфестації фульмінантного гепатиту у дитини з гепатолентикулярною дегенерацією. *Здоров'я дитини*. 2021.16(8): 113-121.
11. Popovych VI, Beketova HV, Koshel IV, Tsodikova OA, Kriuchko TA, Abaturon AE, et al. An open-label, multicentre, randomized comparative study of efficacy, safety and tolerability of the 5 plant - extract BNO 1012 in the Delayed Antibiotic Prescription Method in children, aged 6 to 11 years with acute viral and post-viral rhinosinusitis. *American Journal of Otolaryngology*. 2020;41(5):102564.
12. Volosovets OP, Kryuchko TO, Veselskyi VL, Kryvopustov SP, Volosovets TM, Shatilo VY, et al. Congenital anomalies in children of Ukraine: 25-year monitoring of morbidity and prevalence. *Wiadomości Lekarskie*. 2020;73(10):2193-2197.
13. Kryuchko TO, Bubyr LM, Nesina IM, Tkachenko OY, Izmailova OV, Poda OA, Shcherbak VV. Ways of optimizing the diagnostics of food allergies in children based on the clinical and immunological criteria. *Wiadomości Lekarskie*. 2020;73(10):2255-2260.
14. Volosovets OP, Kryuchko TO, Kryvopustov SP, Gonchar MO, Volosovets AO, Stetsyuk RA, et al. Morbidity and prevalence of the nervous system diseases in children of Ukraine: assessment of environmental impact and consequences of the Chernobyl accident. *World of medicine and biology*. 2020;3(73):32-37.
15. Крючко ТО, Пода ОА, Несіна ІМ. Підхід до профілактики й лікування неалкогольної жирової хвороби печінки в дітей з ожирінням із позиції сучасних міжнародних рекомендацій. *Здоров'я ребенка*. 2019;14(2):25-32.
16. Крючко ТО, Кушнерева ТВ, Харшман ВП, Кузьменко НВ. Обґрунтування симптоматичної терапії респіраторно-вірусних інфекцій у дітей. *Современная педиатрия*. 2019;1(97):117–122.
17. Kryuchko T, Tkachenko O, Kuzmenko N, Nesina I, Tanianska S, Kolenko I, et al. Modern approaches to antiviral therapy of diseases associated with *staphylococcus aureus*. *The Medical and Ecological Problems*. 2019;23(3-4):26-31. DOI: <https://doi.org/10.31718/mep.2019.23.3-4.07>.

ТЕМА 4. Коморбідність в педіатрії: міждисциплінарні аспекти та сучасний пацієнт дитячого віку, складність діагностичної і терапевтичної стратегії ведення (4 год).

Лекція (2 год.): Коморбідність бронхіальної астми та алергічного риніту у дітей.

Практичні заняття (2 год):

1. Педіатрія 21 сторіччя: міждисциплінарний підхід до спостереження. Ключові досягнення сучасної медикаментозної терапії у дітей.
2. Посттравматичний стресовий розлад у дітей та підлітків: можливості когнітивно-поведінкової терапії.
3. Сучасні підходи до діагностики психосоматичних розладів у дитячому віці.
4. Неінфекційні захворювання дитячого віку: від загальних стандартних схем лікування – до персоніфікованої медицини.

Контрольні питання та завдання:

1. Основні проблеми підліткових депресій.
2. Назвіть основні причини агресивно-деструктивного впливу інформаційного середовища на дітей та підлітків.
3. Причини психосоматичних розладів у дітей.
4. Стратегії поведінки близького оточення дитини при психосоматичних розладах у дітей.
5. Концепції мультидисциплінарного підходу в діагностиці і лікуванні хвороб дитячого віку.
6. Медико-психологічний і соціальний супровід дітей з ознаками стресових розладів. Антистресові саногенні психотехнології.

Рекомендована література:

1. Алергічний риніт у дітей. Монографія. // Д. І. Заболотний, А. А. Лайко, О. М. Охотнікова [та ін.] - К.: Логос, 2016. – 216 с.
2. Банадига НВ. Диференційна діагностика та лікувальна тактика педіатра при повторних епізодах бронхообструктивного синдрому. Сучасна педіатрія. Україна. 2019; 7(103): 67-72.
3. Беш ЛВ, Фус СВ, Мацюра ОІ, Микитчин ОМ. Індивідуальний підбір програм харчування у дітей з різними формами алергії. Сучасна педіатрія. 2017; (7):64-70.
4. Бронхіальна астма у дітей: навчальний посібник / В. Г. Майданник, О. І. Сміян, П. І. Січненко та ін.; за ред. проф. В. Г. Майданника та проф. О. І. Сміяна. – Суми: Сумський державний університет, 2017. – 243 с.
5. Глогуш П, Охотнікова ОМ. Алергічний риніт у дітей дошкільного віку: клініко-алергологічна характеристика та коморбідність. Актуальні проблеми сучасної медицини. 2021; 8:32–40.
6. Дуда ЛВ, Охотнікова ОМ. (2018). Клініко-епідеміологічна характеристика найпоширеніших алергічних захворювань у дітей. Здоров'я дитини. 13(4): 345–355.
7. Клінічна імунологія та алергологія: навч. посібник./ В.В. Чоп'як, Г.О. Потьомкіна, А.М. Гаврилюк та ін. – К. : ВСВ «Медицина», 2017. – 224 с.

8. Курченко АІ, Плахотна ДВ, Красько ІМ, та ін. Сучасні погляди на механізми розвитку atopічного маршу. Астма та алергія. 2020; 4: 53-62.
9. Бережний В.В., Марушко Т.В., Марушко Ю.В. Клінічна ревматологія дитячого віку (клінічні рекомендації).-Київ,2013.-260с.
- 10.Беш Л.В., Ласиця Т.С., Беш О.М. Бронхіальна астма в практиці сімейного лікаря.-Львів : Простір-М,2018. 116 с.
- 11.Волосовець О.П. Рекомендації з серцево-легеневої реанімації у дітей. Методичний посібник /О.П. Волосовець, В.І.Снісарь –Дніпропетровськ, АРТ-ПРЕС, 2015. –48с.
- 12.Державний формуляр лікарських засобів. ДП «Державний експертний центр МОЗ України». - Випуск сьомий. –К. 2018.
- 13.Дитяча дерматовенерологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів ІV рівня акредитації та лікарів дерматовенерологів / Калюжна Л.Д. та ін.; заг. ред.. проф..Л.Д.Калюжна.-К. Гамота,2014.-304 с.
- 14.Диференційна діагностика найбільш поширених захворювань дитячого віку. Навчальний посібник / під ред. В.М. Дудник –Видання 1-ше. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. –560 с.
15. Крючко ТО, Кузьменко НВ, Харшман ВП, Козяр НГ. Рецидивуючий цистит у дітей: резерви профілактики. Сімейна медицина. 2019;2(82):43–48.
- 16.Крючко ТО, Бубир ЛМ, Несіна ІМ, Ткаченко ОЯ. Частота виявлення алергічних реакцій на харчові продукти у дітей з atopічним дерматитом та патологією травного тракту. Здоров'є ребенка. 2019;14(4):199-204.
- 17.Poda OA, Kryuchko TO, Nesina IN, Tkachenko OY, Kuzmenko NV. Modern approaches to treatment of pseudomonas aeruginosa ventilator-associated pneumonia (literature review). Wiadomości Lekarskie. 2019;72(5):892-6.
- 18.Volosovets AP, Kryvopustov SP, Volosovets TN., Abaturov AYe, Kryuchko TA. Changes in health status of child population of Ukraine After Chernobyl catastrophe. Wiadomości Lekarskie 2019, 72(10), 1974–1976.
- 19.Волосовець ОП, Кривопустов СП, Січкоріс ОЄ, Абатуров ОЄ, Банадига НВ, Бекетова ГВ, та ін. Педіатрична освіта України у ХХІ сторіччі: сучасні виклики та проблеми майбутнього. Медична освіта. 2019;3:63-70. DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2019.3.10128>.
- 20.Kryuchko, TO, Holovanova IA, Tkachenko OY, Melnyk MO, Pocheniuk KV. Prevalence of risk factors of allergic diseases among children aged 8-9 years in poltava region (the results of the first stage of the research). Wiadomosci lekarskie. 2018; 71(3): 699–704.
- 21.Kryuchko TO, Poda OA, Nesina IM, Harshman VP. Peculiarities of crohn's disease in children - the way from diagnosis verification to the development of complications (clinical case). Wiadomości Lekarskie. 2018;71(3 pt 1):599-602. PMID: 29783232.
- 22.Абатуров ОЄ, Крючко ТО, Кривуша ОЛ, Пода ОА. Ефективність гепатопротекторної терапії бетаїн-аргініновим комплексом «Бетаргін» при застосуванні у дітей з неалкогольною жировою хворобою печінки. Сучасна педіатрія. 2018;3(91):102-110.

- 23.Крючко ТО, Абатуров ОЄ, Ткаченко ОЯ, Токарева НМ. Пріоритетність застосування фітопрепаратів у лікуванні вірусних респіраторних інфекцій у дітей. Здоров'я дитини. 2018;13(1):28-34
- 24.Антипкін ЮГ, Волосовець ОП, Майданник ВГ, Березенко ВС, Моїсеєнко РО, Виговська ОВ, та ін. Стан здоров'я дитячого населення — майбутнє країни (частина 1). Здоров'я дитини. 2018;13(1):95-102.
- 25.Антипкін ЮГ, Волосовець ОП, Майданник ВГ, Березенко ВС, Моїсеєнко РО, Виговська ОВ, та ін. Стан здоров'я дитячого населення — майбутнє країни (частина 2). Здоров'я дитини. 2018;13(2):132-23.
- 26.Крючко ТО, Ткаченко ОЯ. Клінічний досвід застосування Streptococcus salivarius K12 у профілактиці фаринготонзилітів та респіраторних інфекцій у дітей. Здоров'я дитини. 2018;13(7):629-634.
- 27.Волосовець ОП, Кривопустов СП, Крючко ТО, Гончарь МО, Абатуров ОЄ, Більбот ЮК, та ін. Вплив екологічно несприятливого довкілля на захворюваність та поширеність хвороб системи кровообігу у дітей України. Здоров'я суспільства. 2018;7(5):229-236.
- 28.Nelson textbook of Pediatrics 21st Edition by Robert M. Kliegman, Joseph W. St Geme III, et al. Philadelphia:Elsevier, 2020.

ТЕМА 5. Проблемні питання медико-психологічного спостереження та реабілітації дітей із орфаними захворюваннями. Моніторинг та мультипрофільне ведення пацієнтів на основі сучасних технологій цифрової медицини (4 год).

Лекція (2 год.): Персоніфікований підхід до лікування та профілактики захворювань дитячого віку з урахуванням нових досягнень генетичної науки.

Самостійна робота (2 год):

1. Вивчення клініко-генетичних, епігенетичних, імунологічних маркерів поширених мультифакторних захворювань у дітей із позицій доказової медицини.
2. Нові підходи до лікування спадкових захворювань у дітей: корекція обміну на рівні субстрату; метаболічна інгібіція; корекція обміну на рівні продукту гену; корекція обміну на рівні ферментів; клітинна терапія; модифікація ферментативної активності; генна терапія.
3. Медико-психологічний стан дітей з родин внутрішньо переміщених осіб (ВПО): оцінка психологічного стану дітей з родин ВПО; клінічні прояви розладів у дітей, пов'язаних зі стресом; діагностичні критерії невротичних, соматичних змін, пов'язаних зі стресом; фармакотерапія посттравматичних стресових розладів; ознайомлення з реабілітаційними програмами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Орфанні захворювання. Скринінг новонароджених Мукополісахаридоз.
2. Муковісцидоз. Генетика, патогенез, клініка, діагностика, лікування. Генетичні аспекти муковісцидозу, клінічні прояви, діагностика. Організація служби диспансерного спостереження і лікування хворих на муковісцидоз.
3. Мітохондріальні хвороби: генетична епідеміологія, діагностика та лікування.
4. Медико-психологічне спостереження дітей з родин внутрішньо переміщених осіб (ВПО): оцінка психологічного стану дітей з родин ВПО; клінічні прояви розладів у дітей, пов'язаних зі стресом;

діагностичні критерії невротичних, соматичних змін, пов'язаних зі стресом; фармакотерапія посттравматичних стресових розладів; ознайомлення з реабілітаційними програмами.

Контрольні питання та завдання:

1. Класифікація мітохондропатій залежно від характеру мутацій.
2. Методи діагностики мітохондріальних хвороб.
3. Класифікація генетичних хвороб у дітей.
4. Профілактика генетичних хвороб.
5. Поняття посттравматичного стресового синдрому у дітей.
6. Реакція дітей на стреси війни: лікування та профілактика.

Рекомендована література:

1. Абатуров ОЄ, Юр'єва ЛМ, Величко ВІ, Крючко ТО. Ожиріння та розлади харчової поведінки: діагностика, профілактика і терапія. Навчально-методичний посібник. Львів: Марченко Т.В.; 2021. 268 с.
2. В.Ю.Мартинюк, Ю.В.Вороненко, Р.О.Моїсеєнко, В.М.Князевич. Питання розвитку паліативної допомоги дітям в Україні //Ж.:Реабілітація та паліативна медицина, 2015, №1 (1), с.27-33
3. Гречаніна О.Я., Богатирьова Р.В., Біловол О.М. Клініка та генетика спадкових захворювань, що супроводжуються шлунково-кишковими та загальними абдомінальними симптомами. –Тернопіль, ТДМУ, 2008. –216 с.
4. Крючко ТО, Абатуров ОЄ. Гіперальдостеронізм у дітей. Навчально-методичний посібник. Львів: «Магнолія 2006»; 2022. 120 с.
5. Медична генетика: Підручник / за ред. чл.-кор. АМН України, проф. О.Я. Гречаніної, проф. Р.В. Богатирьової, проф. О.П. Волосовця. –Київ: Медицина, 2007. –536 с.
6. Моїсеєнко Р. О., Мартинюк В.Ю. Концепція соціальної педіатрії (комплексної медико-соціальної реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності) // Ж.: Реабілітація та паліативна медицина, 2015, № 1 (1), с.118-129.
7. Основи патології за Роббінсом у 2 томах Т. 1 /Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К.Астер . – К. ВСВ «Медицина», 2019. – XII, 420 с.
8. Основи соціальної педіатрії. За редакцією Мартинюка В. Ю. / ФОП Верес О. І.- 2016. У 2-х томах. 960 стор
9. Особлива дитина. Епілепсія: виходимо з тіні / Колупаєва А.А., Мартинюк В.Ю., Терещенко А.В., Марценковський І.А., Федоренко О.Ф. За ред.. А.А. Колупаєвої, В.Ю. Мартинюка. – К.: ТОВ «Люди в білому», 2014. – 48с. (ISBN 978-966-97303-8-1)
10. Фізіологія. Короткий курс : навч. посібник для медичних і фармацевтичних ВНЗ /[В.М.Мороз, М.В.Йолтухівський, Н.В.Белік та ін.]; за ред.: проф. В.М.Мороза, проф.М.В.Йолтухівського. – 3-ге вид. – Вінниця : Нова Книга, 2019. – 394 с. : іл.
11. Діти та війна: навчання технік зцілення. Навчальне видання. Патрік Сміт, Етл Дирегров, Уільям Юле. За редакцією О.Черненко, М.Лемик, К.Явної. - 2015. – Каритас України. - 98 с. https://ipz.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/dity_fin_ispp-1.pdf

12. Основи психотравматології: медико-психологічні аспекти реабілітації. Навчально-методичний посібник. Скрипніков А.М., Животовська Л.В., Бойко Д.І., Гринь К.В., Єфімова С.М. – Полтава. – 2021. – 162 с.

ТЕМА 6. Проблемно-орієнтований підхід до інфекційної патології у дітей. Імунітет у дітей: від норми до патології (4 год).

Практичні заняття (2 год):

1. Сучасні підходи до вакцинопрофілактики інфекційних захворювань у дітей. Календар вакцинації.
2. Рекурентні інфекційні захворювання дихальної системи у дітей.
3. Актуальні питання діагностики і терапії вроджених інфекцій з позицій доказової медицини.
4. Імунітет і мікробіота. Вплив пробіотичної терапії на імунну систему дітей.
5. Роль вродженого і адаптивного імунітету при вірусних інфекціях, асоційованих з бактеріями.

Самостійна робота (2 год):

1. COVID-19 та коморбідні стани у первинній медичній допомозі дитячому населенню.
2. Вивчення ролі дітей в епідеміології коронавірусної інфекції SARS-CoV-2.
3. Мультисистемний запальний синдром у дітей.
4. Клінічні особливості SARS-CoV-2 у новонароджених та дітей-підлітків.
5. Медична реабілітація після перенесеної SARS-CoV-2 у дітей.
6. Вплив стресу на інфекційну резистентність дітей.

Контрольні питання та завдання:

1. Вакцинація дітей з обтяженим анамнезом.
2. Загальні особливості перебігу опортуністичних інфекцій при ВІЛ-інфекції у дітей.
3. Вкажіть спектр опортуністичних інфекцій у залежності від ураження певного органу або системи у дітей.
4. Стратегічні напрямки в профілактиці інфекційної патології у дітей.
5. SARSCov-2: інтерпретація імунологічних тестів.
6. Чи передається вірус трансплацентарно?
7. Які біологічні рідини материнського організму можуть бути інфікованими?
8. Статистично значущі фактори з боку матері та вплив їжі в інтранатальний і неонатальний період, що впливають на перинатальну передачу вірусу.
9. Чи можливо продовжувати грудне вигодовування при вродженій інфекції SARSCov-2. Тестування новонароджених на наявність вірусу.

Рекомендована література:

1. Абатуров ОЄ, Крамарьов СО, Юр'єва ЛМ, Крючко ТО. Лікування та профілактика COVID-19. Охорона психічного здоров'я в умовах пандемії. Навчальний посібник. Львів: Марченко; 2020. 252 с.
2. Абатуров ОЄ, Крючко ТО. Етіологічна терапія бактеріальних пневмоній. Навчально-методичний посібник. Дніпро: Ліра; 2020. 116 с.
3. Глумчер Ф., Марушко Ю., Шеф Г. Невідкладні стани в педіатричній практиці. – Медицина, 2020. – 440 с.
4. Інфекційні хвороби у дітей: підручник для студентів [Л.І.Чернишова, А.П.Волоха, А.В.Бондаренко та ін. за ред. Л.І.Чернишової. — 3-є вид., перероблене та доповнене.-К. : ВСВ «Медицина», 2021. — 1072 с. + 6 с. кольор. вкл..
5. Крючко ТО, Абатуров ОЄ. Альтернативні підходи до етіологічної терапії бактеріальних респіраторних інфекцій: монографія. Дніпро: ЛІРА; 2020. 196 с .
6. Крючко ТО, Дубинська ГМ, Коваль ТІ, Ткаченко ОЯ. Сучасні підходи до вакцинопрофілактика інфекційних захворювань дітей та дорослих. Навчальний посібник для студентів 4, 6 курсів медичних факультетів, а також лікарів-інтернів, педіатрів, сімейних лікарів. Львів: «Магнолія 2006»; 2020. 108 с.
7. Коронавірусна хвороба: підходи до ведення пацієнтів : Навч.- наук. посіб. / за ред. проф. Л.С. Бабінець. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2021. 770 с.
8. Kryuchko TO, Kushnereva TV, Tkachenko OY, Poda OA, Melnyk MO. Practical skills in pediatrics: common pediatric emergencies: e-handbook for the 6th year students of higher medical education institutions. Poltava; 2021.
9. Diarrhoea and vomiting in children: Diarrhoea and vomiting caused by gastroenteritis: diagnosis, assessment and management in children younger than 5 years / NICE guidelines [CG84], 2014. <https://www.nice.org.uk/guidance/cg84>.
10. Farthing M., Salam M., Lindberg G. et al. Acute diarrhea in adults and children: a global perspective / World Gastroenterology Organisation. – 2012. – <http://www.worldgastroenterology.org>
11. Faure C. Role of antidiarrhoeal drugs as adjunctive therapies for acute diarrhoea in children // Int J Pediatr. – 2013. – V. 27, № 5. – 612403.
12. Fei Zhou, Ting Yu, Ronghui Du, et al. Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective cohort study. The Lancet. Published Online March 9, 2020 [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30566-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30566-3)
13. Guan W, Ni Z, Hu Y, et al. Clinical characteristics of coronavirus disease 2019 in China. N Engl J Med. DOI: 10.1056/NEJMoa2002032.
14. World Health Organization. Coronavirus disease 2019 (COVID-19): situation report – 50 (https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200310-sitrep-50-covid-19.pdf?sfvrsn=55e904fb_2. opens in new tab).
15. World Health Organization. Country & technical guidance – coronavirus disease (COVID-19) (<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance>. opens in new tab).

16. Wu Z, McGoogan JM. Characteristics of and important lessons from the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in China: summary of a report of 72 314 cases from the Chinese Center for Disease Control and Prevention. JAMA 2020 February 24 (Epub ahead of print).

ТЕМА 7. Основні принципи та завдання сучасної медичної реабілітації у дитячому віці. Питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я дітей та підлітків. Розгляд принципів медичної реабілітації дітей з родин внутрішньо-переміщених осіб (ВПО). (4 год).

Практичні заняття (2 год):

1. Етапи реабілітації в педіатрії. Завдання спеціалізованих центрів реабілітації для дітей з різною патологією.

2. Медична реабілітація дітей віком до 3 років.

3. Реабілітаційні технології відновлення психологічного здоров'я дітей в умовах тривалої травматизації.

4. Комплементарна реабілітологія: сучасні підходи підвищення рівня якості життя дітей.

5. Діагностика та лікування посттравматичного стресового розладу у дітей з родин внутрішньо-переміщених осіб.

6. Особливості здійснення медичної та фізичної реабілітації дітей з інвалідністю.

7. Мультидисциплінарний підхід до надання медичної реабілітації дітям з родин ВПО.

8. Оптимізація реабілітації дітей з інвалідністю з родин ВПО.

Самостійна робота (2 год):

1. Основи реабілітаційної психології у дитячому віці.

2. Закономірності психомоторного розвитку дітей з особливостями психофізичного розвитку.

3. Технології та методи, які застосовуються з метою медичної та фізичної реабілітації дітей з хронічними соматичними захворюваннями.

4. Психосоматичні розлади у дітей з родин ВПО.

Контрольні питання та завдання:

1. Основні завдання реабілітації дітей. Принципи реабілітації.

2. Види та засоби реабілітації. Класифікація методів реабілітації.

3. Періоди та етапи медичної реабілітації.

4. Синдромальний підхід до медичної реабілітації дітей.

5. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей з родин ВПО.

6. Практичні аспекти реабілітації дітей та молоді з інвалідністю та дітей з родин ВПО.

7. Профілактика стресових розладів у дітей з родин ВПО.

8. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей.

Рекомендована література:

1. Віндюк П. А. Формування мотивації у підлітків з церебральним паралічем у процесі фізичної реабілітації / П. А. Віндюк // Наука і освіта. – 2014. – № 4. – С. 39–44.

2. Козявкін В. І. Метод проф. В. Козявкіна система інтенсивної нейрофізіологічної реабілітації. Блок кінетотерапії: Підручник. Видавництво «МАЛТІ-М». 2004. 125 с.
3. Кротенко В. І. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку [Електронний ресурс] / В. І. Кротенко, М. О. Оробей // Наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекц. педагогіка та спец. психологія. – 2014. – Вип. 26. – С. 108–111. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7747/1/Krotenko.pdf>.
4. Малікова А. М. Комплексна реабілітація дітей з наслідками дитячого церебрального паралічу (ДЦП) та їхня інтеграція в сучасне суспільство [Електронний ресурс] / А. М. Малікова, Н. Г. Байкіна. Вісн. ЗНУ. Пед. науки. 2015. № 1. С. 48–58. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2015_1_10/
5. Мицкан Б. Огляд методів фізичної реабілітації дітей із церебральним паралічем [Електронний ресурс] / Б. Мицкан, Т. Мицкан, З. Остап'як. Нова пед. думка. 2013. № 4. С. 161–164. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_4_51.
6. Наталя Пророк, Ольга Запорожець, Джошуа Креймеєр, Людмила Гридковець, Людмила Царенко, Олександр Ковальчук, Володимир Невмержицький, Лариса Кондратенко, Лідія Манилова, Оксана Чекстєре, Тетяна Палієнко / Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с.
7. Основи арт-терапії: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге видання, перероблене і доповнене. / В. А. Литвиненко. Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. 136 с.
8. Профілактична педіатрія: навчальний посібник / С. О. Мокія-Сербіна, Т. К. Мавропуло, Т. В. Литвинова, М. К. Золотарьова, В. В. Чечель, Н. І. Заболотня, В. А. Шелевицька, С. В. Юркова ; за ред. проф. С. О. Мокія-Сербіної. – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. – 212 с.
9. Синопис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків / пер. з англ.; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька. – Львів: Вид-во Українського Католицького Університету, 2014. – 112 с. (Серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія»).
10. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад. URL: http://www.dec.gov.ua/mtd/dodatki/2016_121_PTZR/2016_121_YKPMR_PTZR.doc (accessed: 01.03.2016).
11. Чекстєре О. Ю. Гендерні особливості ПТСР у дітей, постраждалих внаслідок збройного конфлікту // Особистість в умовах кризових викликів сучасності: матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016 року) / за ред. академіка НАПН України С. Д. Максименка. – Київ, 2016. – С. 360–366. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/704987/>.

12. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с.
13. Albright D., Thyer B., Becker B., Rubin A. Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) for Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) in Combat Veterans / Albright D., Thyer B., Becker B., Rubin A. – Campbell Systematic Reviews: The Campbell Collaboration, 2011. – November.
14. Allen, E., Rhoades, G., Stanley, S., & Markman, H. (2010). Hitting home: Relationship between recent deployment, Posttraumatic Stress Symptoms, and marital functioning for Army couples // *Journal of Family Psychology*, 24, 3, 280-288. DOI: 10.1037/a0019405.
15. Banner Thomas Frederick. An Examination of the Lived Experiences of United States Military Veterans who have been Diagnosed with Psychological Injuries of War who have Utilized Equine Assisted Therapy. LSU Doctoral Dissertations. URL: http://digitalcommons.lsu.edu/gradschool_dissertations/1186.
16. Blow, A., Curtis, A., Wittenborn, A., & Gorman, L. (2015). Relationship Problems and Military Related PTSD: The Case for Using Emotionally Focused Therapy for Couples. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 37(3), 261–270. DOI:10.1007/s10591-015-9345-7.
17. Post-traumatic stress disorder and depression prevalence and associated risk factors among local disaster relief and reconstruction workers fourteen months after the Great East Japan Earthquake: a cross-sectional study / A. Sakuma, Y. Takahashi, I. Ueda [et al.] // *BMC Psychiatry*. – 2013. – Vol. 15 (1). – P. 1–13.
18. Posttraumatic stress symptomology among emergency department workers following workplace aggression / G. L. Gillespie, S. Bresler, D. Gates, P. Succop // *Workplace Health and Safety*. – 2013. – Vol. 61 (6). – P. 247–254.

Питання до підсумкового модульного контролю.

1. Ретинопатії в новонароджених з акцентом на катамнестичний супровід.
2. Анемії у новонароджених і немовлят з точки зору лікаря катамнестичного кабінету.
3. Моніторинг психічного та неврологічного розвитку.
4. Комунікація з батьками в умовах катамнестичного спостереження дітей.
5. Рання реабілітація дітей після оперативного лікування природжених вад.
6. Ведення передчасно народжених дітей після виписки зі стаціонару.
7. Ведення новонароджених і немовлят з порушенням слуху після виписки зі стаціонару.
8. Діти з природженими вадами серця: тактика катамнестичного спостереження.

9. Стани, які загрожують життю та призводять до передчасної смерті, при яких здійснюється паліативна допомога дітям (класифікація, перелік нозологічних форм)
10. Головні принципи надання хоспісної та паліативної допомоги у новонароджених
11. Особливості включення родини пацієнта до системи паліативної допомоги
12. Аспекти догляду за новонародженим в разі прийняття рішення про проведення паліативної допомоги
13. Біль і догляд для забезпечення комфорту: медикаментозні та немедикаментозні методи
14. Харчування дітей при наданні паліативного супроводу.
15. Штучна вентиляція легень і киснева терапія з точки зору хоспісної допомоги.
16. Основні проблеми підліткових депресій.
17. Назвіть основні причини агресивно-деструктивного впливу інформаційного середовища на дітей та підлітків.
18. Причини коморбідності аутизму та епілепсії у дітей.
19. Причини психосоматичних розладів у дітей.
20. Стратегії поведінки близького оточення дитини при психосоматичних розладах у дітей.
21. Тематичний тест аперцепції та його роль в діагностиці психосоматичних розладів.
22. Класифікація мітохондропатій залежно від характеру мутацій.
23. Методи діагностики мітохондріальних хвороб.
24. Класифікація генетичних хвороб у дітей.
25. Профілактика генетичних хвороб.
26. Етіологія вірусних діарей у дітей. Можливості сучасної діагностики та лікування.
27. Загальні особливості перебігу опортуністичних інфекцій при ВІЛ-інфекції у дітей.
28. Вкажіть спектр опортуністичних інфекцій у залежності від ураження певного органу або системи у дітей?
29. Стратегічні напрямки в профілактиці інфекційної патології у дітей.
30. SARS-CoV-2: інтерпретація імунологічних тестів.
31. Чи передається вірус трансплацентарно?
32. Які біологічні рідини материнського організму можуть бути інфікованими?
33. Статистично значущі фактори з боку матері та вплив їж в інтранатальний і неонатальний період, що впливають на перинатальну передачу вірусу.

34. Чи можливо продовжувати грудне вигодовування при вродженій інфекції SARSCov-2?
35. Тестування новонароджених на наявність вірусу.
36. Основні завдання реабілітації дітей. Принципи реабілітації.
37. Види та засоби реабілітації. Класифікація методів реабілітації.
38. Періоди та етапи медичної реабілітації. Синдромальний підхід до медичної реабілітації дітей.
39. Діагностика та лікування посттравматичного стресового розладу у дітей з родин ВПО.
40. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей з родин ВПО.
41. Практичні аспекти реабілітації дітей та молоді з інвалідністю та дітей з родин ВПО.
42. Профілактика стресових розладів у дітей з родин ВПО.

Список літератури:

1. Абатуров ОЄ, Крамарьов СО, Юр'єва ЛМ, Крючко ТО. Лікування та профілактика COVID-19. Охорона психічного здоров'я в умовах пандемії. Навчальний посібник. Львів: Марченко; 2020. 252 с.
2. Абатуров ОЄ, Крючко ТО, Кривуша ОЛ, Пода ОА. Ефективність гепатопротекторної терапії бетаїн-аргініновим комплексом «Бетаргін» при застосуванні у дітей з неалкогольною жировою хворобою печінки. Современная педиатрия. 2018;3(91):102-110.
3. Абатуров ОЄ, Крючко ТО. Етіологічна терапія бактеріальних пневмоній. Навчально-методичний посібник. Дніпро: Ліра; 2020. 116 с.
4. Абатуров ОЄ, Юр'єва ЛМ, Величко ВІ, Крючко ТО. Ожиріння та розлади харчової поведінки: діагностика, профілактика і терапія. Навчально-методичний посібник. Львів: Марченко Т.В.; 2021. 268 с.
5. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Ведення найбільш поширених станів у дітей до 5 років у контексті інтегрованого ведення хвороб дитячого віку», 2015.
6. Алергічний риніт у дітей. Монографія. //Д. І. Заболотний, А. А. Лайко, О. М. Охотнікова [та ін.] - К.: Логос, 2016. – 216 с.
7. Антипкін ЮГ, Волосовець ОП, Майданник ВГ, Березенко ВС, Моїсеєнко РО, Виговська ОВ, та ін. Стан здоров'я дитячого населення — майбутнє країни (частина 1). Здоров'я дитини. 2018;13(1):95-102.
8. Антипкін ЮГ, Волосовець ОП, Майданник ВГ, Березенко ВС, Моїсеєнко РО, Виговська ОВ, та ін. Стан здоров'я дитячого населення — майбутнє країни (частина 2). Здоров'я дитини. 2018;13(2):132-23.
9. Банадига НВ. Диференційна діагностика та лікувальна тактика педіатра при повторних епізодах бронхообструктивного синдрому. Сучасна педіатрія. Україна. 2019; 7(103): 67-72.
- 10.Бережний В.В., Марушко Т.В., Марушко Ю.В. Клінічна ревматологія дитячого віку (клінічні рекомендації).-Київ,2013.-260с.
- 11.Беш Л.В., Ласиця Т.С., Беш О.М. Бронхіальна астма в практиці сімейного лікаря.-Львів : Простір-М,2018. 116 с.
- 12.Беш ЛВ, Фус СВ, Мацюра ОІ, Микитчин ОМ. Індивідуальний підбір
- 13.Бронхіальна астма у дітей: навчальний посібник /В.Г.Майданник, О. І. Сміян, П.І. Січненко та ін.; за ред. проф. В.Г. Майданника та проф. О. І. Сміяна. – Суми: Сумський державний університет, 2017. – 243 с.
- 14.В.Ю.Мартинюк, Ю.В.Вороненко, Р.О.Моїсеєнко, В.М.Князевич. Питання розвитку паліативної допомоги дітям в Україні //Ж.:Реабілітація та паліативна медицина, 2015, №1 (1), с.27-33
- 15.Віндюк П. А. Формування мотивації у підлітків з церебральним паралічем у процесі фізичної реабілітації / П. А. Віндюк // Наука і освіта. – 2014. – № 4. – С. 39–44.

16. Волосовець О.П. Рекомендації з серцево-легеневої реанімації у дітей. Методичний посібник /О.П. Волосовець, В.І.Снісарь –Дніпропетровськ, АРТ-ПРЕС, 2015. –48с.
17. Волосовець ОП, Кривопустов СП, Крючко ТО, Гончарь МО, Абатуров ОЄ, Больбот ЮК, та ін. Вплив екологічно несприятливого довкілля на захворюваність та поширеність хвороб системи кровообігу у дітей України. Здоров'я суспільства. 2018;7(5):229-236.
18. Волосовець ОП, Кривопустов СП, Січкоріз ОЄ, Абатуров ОЄ, Банадига НВ, Бекетова ГВ, та ін. Педіатрична освіта України у XXI сторіччі: сучасні виклики та проблеми майбутнього. Медична освіта. 2019;3:63-70. DOI: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2019.3.10128>.
19. Волосовець ОП, Крючко ТО, Кривопустов СП, Губенко ІЯ, Лобода ОН, Кисельова МН, та ін. Анемії у дітей України: 24-річний ретроспективний аналіз захворюваності і поширення. Світ медицини та біології. 2021;3(77):43-48.
20. Волосовець ОП, Крючко ТО, Марушко ЮВ, Шадрін ОГ, Волосовець ТМ, Починок ТВ, та ін. Патоморфоз хвороб органів травлення алергічного та неалергічного генезу у дітей України в динаміці 25-річного спостереження. Світ медицини та біології. 2022;3(81):40-45.
21. Волосовець ОП, Крючко ТО, Чернишова ОЄ, Волосовець АО, Трачук ЛЄ, Гур'єв СО, та ін. Зміни захворюваності та поширеності розладів психіки та поведінки дітей, які проживають в зоні бойових дій на сході України. Світ медицини та біології. 2021;2(76):12-17. DOI: [10.26724/2079-8334-2021-2-76-12-17](https://doi.org/10.26724/2079-8334-2021-2-76-12-17).
22. Глогуш П, Охотнікова ОМ. Алергічний риніт у дітей дошкільного віку: клініко-алергологічна характеристика та коморбідність. Актуальні проблеми сучасної медицини. 2021; 8:32–40.
23. Глумчер Ф., Марушко Ю., Шеф Г. Невідкладні стани в педіатричній практиці. – Медицина, 2020. – 440 с.
24. Гречаніна О.Я., Богатирьова Р.В., Біловол О.М. Клініка та генетика спадкових захворювань, що супроводжуються шлунково-кишковими та загальними абдомінальними симптомами. –Тернопіль, ТДМУ, 2008. – 216 с.
25. Державний формуляр лікарських засобів. ДП «Державний експертний центр МОЗ України». - Випуск сьомий. –К. 2018.
26. Дитяча дерматовенерологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та лікарів дерматовенерологів / Калюжна Л.Д. та ін.; заг. ред.. проф.Л.Д.Калюжна.-К. Гамота,2014.- 304 с.
27. Дитяча паліативна допомога: історія і перспектива [Електронний ресурс] //Відродження: International renaissance foundation. – 01.11.2016.

28. Дитяча пульмонологія: Навчальний посібник /Л.Л.Цимбаліста, З.В. Вовк, Н.Я. Митник та ін. – 2е видання. –К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 624 с.
29. Диференційна діагностика найбільш поширених захворювань дитячого віку. Навчальний посібник / під ред. В.М. Дудник –Видання 1-ше. –Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. –560 с.
30. Дуда ЛВ, Охотнікова ОМ. (2018). Клініко-епідеміологічна характеристика найпоширеніших алергічних захворювань у дітей. Здоров'я дитини. 13(4): 345–355.
31. Дудник СВ. Стан здоров'я та деякі аспекти організації надання медичної допомоги дитячому населенню України. Україна. Здоров'я нації. 2018;1(47):26-33.
32. Захворювання органів дихання в сімейній медицині /Л.С. Бабінець, І.О. Боровик, Я.В. Андріюк - К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 312 с.
33. Імунопрофілактика інфекційних хвороб: навчальний. метод. посібник. / Л.І. Чернишова, Ф.І. Лапій, А. П. Волоха. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 304 с.
34. Інфекційні хвороби у дітей: підручник для студентів [Л.І.Чернишова, А.П.Волоха, А.В.Бондаренко та ін. за ред. Л.І.Чернишової. — 3-є вид., перероблене та доповнене.-К. : ВСВ «Медицина», 2021. — 1072 с. + 6 с. кольор. вкл..
35. Клінічна імунологія та алергологія : навч. посібник./ В.В. Чоп'як, Г.О. Потьомкіна , А.М. Гаврилюк та ін. – К. : ВСВ «Медицина»,2017. – 224 с.
36. Клінічна лабораторна діагностика /За ред. Л.Є.Лаповець. –К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 472 с.
37. Клінічне обстеження дитини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. В. Катілов [та ін.]. - 2-ге вид. – К.: Нова книга., 2019. - 518 с. : табл., іл.
38. Козявкін В. І. Метод проф. В. Козявкіна система інтенсивної нейрофізіологічної реабілітації. Блок кінетотерапії: Підручник. Видавництво «МАЛТІ-М». 2004. 125 с.
39. Коронавірусна хвороба: підходи до ведення пацієнтів : Навч.- наук. посіб. / за ред. проф. Л.С. Бабінець. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2021. 770 с.
40. Кротенко В. І. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку [Електронний ресурс] / В. І. Кротенко, М. О. Оробей // Наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекц. педагогіка та спец. психологія. – 2014. – Вип. 26. – С. 108–111. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/7747/1/Krotenko.pdf>.

- 41.Крючко ТО, Абатуров ОЄ, Ткаченко ОЯ, Токарева НМ. Пріоритетність застосування фітопрепаратів у лікуванні вірусних респіраторних інфекцій у дітей. *Здоров'є ребенка*. 2018;13(1):28-34
- 42.Крючко ТО, Абатуров ОЄ. Альтернативні підходи до етіологічної терапії бактеріальних респіраторних інфекцій: монографія. Дніпро: ЛІРА; 2020. 196 с .
- 43.Крючко ТО, Абатуров ОЄ. Гіперальдостеронізм у дітей. Навчально-методичний посібник. Львів: «Магнолія 2006»; 2022. 120 с.
- 44.Крючко ТО, Бубир ЛМ, Несіна ІМ, Ткаченко ОЯ. Частота виявлення алергічних реакцій на харчові продукти у дітей з atopічним дерматитом та патологією травного тракту. *Здоров'є ребенка*. 2019;14(4):199-204.
- 45.Крючко ТО, Дубинська ГМ, Коваль ТІ, Ткаченко ОЯ. Сучасні підходи до вакцинопрофілактики інфекційних захворювань дітей та дорослих. Навчальний посібник для студентів 4, 6 курсів медичних факультетів, а також лікарів-інтернів, педіатрів, сімейних лікарів. Львів: «Магнолія 2006»; 2020. 108 с.
- 46.Крючко ТО, Кузьменко НВ, Харшман ВП, Козяр НГ. Рецидивуючий цистит у дітей: резерви профілактики. *Семейная медицина*. 2019;2(82):43–48.
- 47.Крючко ТО, Кушнерева ТВ, Харшман ВП, Кузьменко НВ. Обґрунтування симптоматичної терапії респіраторно-вірусних інфекцій у дітей. *Современная педиатрия*. 2019;1(97):117–122.
- 48.Крючко ТО, Пода ОА, Несіна ІМ, Коленко ІО, Черевко ІГ. Стан кишкової мікробіоти як один із патогенетичних факторів розвитку метаболічних порушень і терапевтична мішень у дітей з ожирінням (огляд літератури, власні дослідження). *Сучасна педіатрія. Україна*. 2022;5(125):93-102.
- 49.Крючко ТО, Пода ОА, Несіна ІМ. Підхід до профілактики й лікування неалкогольної жирової хвороби печінки в дітей з ожирінням із позиції сучасних міжнародних рекомендацій. *Здоров'є ребенка*. 2019;14(2):25-32.
- 50.Крючко ТО, Ткаченко ОЯ. Клінічний досвід застосування *Streptococcus salivarius* K12 у профілактиці фарингитів та респіраторних інфекцій у дітей. *Здоров'є ребенка*. 2018;13(7):629-634.
- 51.Крючко ТО, Щербак ВВ, Ткаченко ОЯ, Бубир ЛМ, Полич ТМ. Характеристика особливостей клініко-діагностичних аспектів сезонного алергічного риніту в дітей Полтавського регіону. *Сучасна педіатрія. Україна*. 2022;4(124):21-27. DOI: 10.15574/SP.2022.124.21.
- 52.Курченко АІ, Плахотна ДВ, Красько ІМ, та ін. Сучасні погляди на механізми розвитку atopічного маршу. *Астма та алергія*. 2020; 4: 53-62.
- 53.Малікова А. М. Комплексна реабілітація дітей з наслідками дитячого церебрального паралічу (ДЦП) та їхня інтеграція в сучасне суспільство

- [Електронний ресурс] /А. М. Малікова, Н. Г. Байкіна. Вісн. ЗНУ. Пед. науки. 2015. № 1. С. 48–58. Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2015_1_10/
54. Медична генетика: Підручник / за ред. чл.-кор. АМН України, проф. О.Я. Гречаніної, проф. Р.В. Богатирьової, проф. О.П. Волосовця. –Київ: Медицина, 2007. –536 с.
55. Мицкан Б. Огляд методів фізичної реабілітації дітей із церебральним паралічем[Електронний ресурс] / Б. Мицкан, Т. Мицкан, З. Остап'як. Нова пед. думка. 2013. № 4. С. 161–164. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_4_51.
56. Моїсеєнко Р. О., Мартинюк В.Ю. Концепція соціальної педіатрії (комплексної медико-соціальної реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності) // Ж.: Реабілітація та паліативна медицина, 2015, № 1 (1), с.118-129.
57. Найпоширені захворювання в дитячому віці /О.Р.Боярчук, В.О. Синицька, І. М. Горішний, Н.Ю. Щербатюк та ін. –Укрмедкнига, 2020. – 158 с.
58. Наталія Пророк, Ольга Запорожець, Джошуа Креймеєр, Людмила Гридковець, Людмила Царенко, Олександр Ковальчук, Володимир Невмержицький, Лариса Кондратенко, Лідія Манилова, Оксана Чекстере, Тетяна Палієнко /Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с.
59. Неонатологія: підручник: у 3 т. / [Т. К. Знаменська, Ю. Г. Антипкін, М. Л. Аряєв, Д.О. Добрянський та ін.] ; за ред. Т. К. Знаменської. –Львів : Видавець Марченко Т. В., 2020.
60. Несіна ІМ, Крючко ТО, Пода ОА, Коваленко ЛА, Павленко МО. Клінічний випадок маніфестації фульмінантного гепатиту у дитини з гепатолентикулярною дегенерацією. Здоров'я дитини. 2021.16(8): 113-121.
61. Основи арт-терапії: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге видання, перероблене і доповнене. / В. А. Литвиненко. Суми: ФОП Цьома С. П., 2016. 136 с.
62. Основи імунології: функції та розлади імунної системи: посібник : пер. 6-е видання / Абул К. Аббас, Ендрю Г. Ліхтман, Шив Піллай; наук. ред. пер. Валентина Чоп'як. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – viii, 328 с. ISBN: 978-617-505-808-4
63. Основи патології за Роббінсом у 2 томах Т. 1 /Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К.Астер . – К. ВСВ «Медицина», 2019. – XII, 420 с.
64. Основи соціальної педіатрії. За редакцією Мартинюка В. Ю. / ФОП Верес О. І.- 2016. У 2-х томах. 960 стор

65. Особлива дитина. Епілепсія: виходимо з тіні / Колупаєва А.А., Мартинюк В.Ю., Терещенко А.В., Марценковський І.А., Федоренко О.Ф. За ред. А.А. Колупаєвої, В.Ю. Мартинюка. – К.: ТОВ «Люди в білому», 2014. – 48с. (ISBN 978-966-97303-8-1) педиатрия. 2017; (7):64-70.
66. Педиатрія: Підручник / Т.О. Крючко, О.Є. Абатуров, Т.В. Кушнерева та ін.; за ред. Т.О. Крючко, О.Є. Абатурова. – К.: ВСВ «Медицина» 2021, - 224 с.
67. Підручник з реанімації новонароджених. 7 видання. За ред. Gary M. Weiner. Американська академія педіатрії, Американська кардіологічна асоціація. Пер. з англ. 2018.
68. Принципи надання паліативної допомоги дітям: перший досвід виїзних паліативних бригад в Харківській області: навчальний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти, медичних сестер, лікарів-інтернів, лікарів, психологів, педагогів, соціальних працівників / М. О. Гончарь, О. О. Ріга, А. Ю. Пеньков. – Харків : РА АРТ-МАК, 2016. – 112 с.
69. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 04.06.2020 р. №1308. Дата оновлення: 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609->
70. Проблемні питання дитячої ревматології. Монографія. Ю.Г. Антипкін, О.М. Охотнікова, О.А. Ошлянська, Л.І. Омельченко. -Київ.: Логос, 2019.- 697 с.
71. Профілактична педіатрія : навчальний посібник / С. О. Мокія-Сербіна, Т. К. Мавропуло, Т. В. Литвинова, М. К. Золотарьова, В. В. Чечель, Н. І. Заболотня, В. А. Шелевицька, С. В. Юркова ; за ред. проф. С. О. Мокія-Сербіної. – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. – 212 с.
72. Синопис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків / пер. з англ.; упор. та наук. ред. Леся Підлісецька. – Львів : Вид-во Українського Католицького Університету, 2014. – 112 с. (Серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія»).
73. Уніфікований клінічний протокол вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Некротизуючий ентероколіт у передчасно народжених дітей» Наказ Міністерства охорони здоров'я України 28 січня 2022 року N 182
74. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад. URL: <http://www.dec.gov.ua/mtd/>

dodatki/2016_ 121_ PTSR/2016_121_ YKPMД_PTSR. doc (accessed: 01.03.2016).

75. Фізіологія. Короткий курс : навч. посібник для медичних і фармацевтичних ВНЗ / [В.М.Мороз, М.В.Йолтухівський, Н.В.Белік та ін.]; за ред.: проф. В.М.Мороза, проф.М.В.Йолтухівського. – 3-ге вид. – Вінниця : Нова Книга, 2019. – 394 с. : іл
76. Чекстере О. Ю. Гендерні особливості ПТСР у дітей, постраждалих внаслідок збройного конфлікту // Особистість в умовах кризових викликів сучасності: матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016 року) / за ред. академіка НАПН України С. Д. Максименка. – Київ, 2016. – С. 360–366. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/704987/>.
77. Academic Consortium for Integrative Medicine & Health Web site. Available at: <https://www.imconsortium.org/index.cfm>. Accessed December 14, 2016
78. Adams D, Dagenais S, Clifford T, et al. Complementary and alternative medicine use by pediatric specialty outpatients. *Pediatrics*. 2013;131(2):225–232. PMID:23319526
79. Albright D., Thyer B., Becker B., Rubin A. Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) for Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) in Combat Veterans / Albright D., Thyer B., Becker B., Rubin A. – Campbell Systematic Reviews: The Campbell Collaboration, 2011. – November.
80. Allen, E., Rhoades, G., Stanley, S., & Markman, H. (2010). Hitting home: Relationship between recent deployment, Posttraumatic Stress Symptoms, and marital functioning for Army couples // *Journal of Family Psychology*, 24, 3, 280-288. DOI: 10.1037/a0019405.
81. Banner Thomas Frederick. An Examination of the Lived Experiences of United States Military Veterans who have been Diagnosed with Psychological Injuries of War who have Utilized Equine Assisted Therapy. LSU Doctoral Dissertations. URL: http://digitalcommons.lsu.edu/gradschool_dissertations/1186.
82. Basic Symptom Control in Paediatric Palliative Care. The Rainbows Children's Hospice Guidelines: Ninth Edition; 2013.
83. Benini F. Pediatric palliative care [text] / Franca Benini, Marco Spizzichino, Manuela Trapanotto, Anna Ferrante // *Italian Journal of Pediatrics*. – 2008. - № 34. – P.4.
84. Blow, A., Curtis, A., Wittenborn, A., & Gorman, L. (2015). Relationship Problems and Military Related PTSD: The Case for Using Emotionally Focused Therapy for Couples. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 37(3), 261–270. DOI:10.1007/s10591-015-9345-7.
85. Diarrhoea and vomiting in children: Diarrhoea and vomiting caused by gastroenteritis: diagnosis, assessment and management in children younger

- than 5 years / NICE guidelines [CG84], 2014.
<https://www.nice.org.uk/guidance/cg84>.
86. End of life care for infants, children and young people with life-limiting conditions: planning and management // NICE guideline. — [11] [SEP] 2016, 7 December. — 44 p. <http://www.nice.org.uk/guidance/ng61>
87. European Association of Palliative Care (EAPC) Taskforce: IMPaCCT: standards for paediatric palliative care in Europe. *European Journal of Palliative Care*. — 2007. — №14. — P. 2-7.
88. Farthing M., Salam M., Lindberg G. et al. Acute diarrhea in adults and children: a global perspective / World Gastroenterology Organisation. — 2012. — <http://www.worldgastroenterology.org>
89. Faure C. Role of antidiarrhoeal drugs as adjunctive therapies for acute diarrhoea in children // *Int J Pediatr*. — 2013. — V. 27, № 5. — 612403.
90. Fei Zhou, Ting Yu, Ronghui Du, et al. Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective cohort study. *The Lancet*. Published Online March 9, 2020 [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30566-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30566-3)
91. Friebert S., Gilmer M.J., Remke S., Riggs M., Steinhorn D., Toce S. Standards of Practice for Pediatric Palliative Care and Hospice // National Hospice and Palliative Care Organization. — 2009. — 31 p. https://www.nhpco.org/sites/default/files/public/quality/Ped_Pall_Care%20_Standard.pdf.pdf
92. Guan W, Ni Z, Hu Y, et al. Clinical characteristics of coronavirus disease 2019 in China. *N Engl J Med*. DOI: 10.1056/NEJMoa2002032.
93. How many people are in need of palliative care worldwide? In: *Global atlas of palliative care at the end of life*. Geneva: World Health Organization and Worldwide Palliative Care Alliance; 2014. [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.eapcnet.eu/LinkClick.aspx?fileticket=zdT-uqg5EJo%3D&tabid=38>
94. Kemper KJ, Vohra S, Walls R; Task Force on Complementary and Alternative Medicine; Provisional Section on Complementary, Holistic, and Integrative Medicine.
95. Kryuchko TO, Nesina IM, Bubyry LM, Tkachenko OYa, Poda OA, Kuzmenko NV, et al. Relationship between indices of cytokine status and pathomorphological changes of the mucosa in children with chronic gastroduodenal pathology. *World of medicine and biology*. 2021;2(76):69-73. DOI: 10.26724/2079-8334-2021-2-76-69-73.
96. Kryuchko T, Tkachenko O, Kuzmenko N, Nesina I, Tanianska S, Kolenko I, et al. Modern approaches to antiviral therapy of diseases associated with staphylococcus aureus. *The Medical and Ecological Problems*. 2019;23(3-4):26-31. DOI: <https://doi.org/10.31718/mep.2019.23.3-4.07>

97. Kryuchko TO, Bubyr LM, Nesina IM, Tkachenko OY, Izmailova OV, Poda OA, Shcherbak VV. Ways of optimizing the diagnostics of food allergies in children based on the clinical and immunological criteria. *Wiadomości Lekarskie*. 2020;73(10):2255-2260.
98. Kryuchko TO, Kushnereva TV, Tkachenko OY, Poda OA, Melnyk MO. Practical skills in pediatrics: common pediatric emergencies: e-handbook for the 6th year students of higher medical education institutions. Poltava; 2021.
99. Kryuchko TO, Poda OA, Nesina IM, Harshman VP. Peculiarities of crohn's disease in children - the way from diagnosis verification to the development of complications (clinical case). *Wiadomości Lekarskie*. 2018;71(3 pt 1):599-602. PMID: 29783232.
100. Kryuchko TO, Tkachenko OY, Nesina IN, Kuzmenko NV, Melnik MO. Ways to Optimize the Treatment of Children with Diseases of the Respiratory Tract. *Paediatrics Eastern Europethis*. 2021, 9(3): 482–491.
101. Kryuchko TO, Tkachenko OYa .Efficacy of administering Streptococcus salivarius K12 as a powder formula in preventing respiratory infections in infants. *Nutrafoods*. 2021;2:254-261. DOI: 10.17470/NF-021-0033.
102. Kryuchko TO, Tkachenko OYa. An open-label study to evaluate the effects of Streptococcus salivarius K12 given as a powder formula to prevent respiratory infections in young children. *Nutrafoods*. 2021;1:246-253. DOI: 10.17470/NF-021-0032.
103. Kryuchko, TO, Holovanova IA, Tkachenko OY, Melnyk MO, Pocheniuk KV. Prevalence of risk factors of allergic diseases among children aged 8-9 years in poltava region (the results of the first stage of the research). *Wiadomosci lekarskie*. 2018; 71(3): 699–704.
104. Linde K, Allais G, Brinkhaus B, Manheimer E, Vickers A, White AR. Acupuncture for migraine prophylaxis [published correction appears in *Cochrane Database Syst Rev*. 2016;(6): CD001218]. *Cochrane Database Syst Rev*. 2009;(1):CD001218
105. Lindley L.C., Shaw S.-L. Who are the children using hospice care? // *J. Spec. Pediatr. Nurs.* — 2014. — 19(4). — 308-315. doi:10.1111/jspn.12085.
106. McClafferty H, Dodds S, Brooks AJ, et al. Pediatric Integrative Medicine in Residency (PIMR): description of a new online educational curriculum. *Children Basel*). 2015;2(1):98–107pmid:27417353
107. McClafferty H, Vohra S, Bailey M et al. Pediatric Integrative Medicine. *Pediatrics*. Sep 2017, 140 (3) e20171961; DOI: 10.1542/peds.2017-1961
108. McClafferty H. Integrative pediatrics: looking forward. *Children (Basel)*. 2015;2(1):63–65pmid:27417349
109. National Center for Complementary and Integrative Health. Complementary, alternative, or integrative health: what's in a name? Available at: <https://nccih.nih.gov/health/integrative-health>. Accessed December 14, 2016

110. Nelson textbook of Pediatrics 21st Edition by Robert M. Kliegman, Joseph W. St Geme III, et al. Philadelphia: Elsevier, 2020.
111. Palliative care and culturally and linguistically diverse communities [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.palliativecare.org.au/Portals/46/Policy/PCA%20Culturally%20and%20Linguistically%20Diverse%20Communities%20and%20Palliative%20Care%20Position%20Statement.pdf>
112. Pediatric Palliative Care and Hospice Care Commitments, Guidelines, and Recommendations // Pediatrics. — 2013. — 132(5). doi:10.1542/peds.2013-2731^[SEP]
113. Poda OA, Kryuchko TO, Nesina IN, Tkachenko OY, Kuzmenko NV. Modern approaches to treatment of pseudomonas aeruginosa ventilator-associated pneumonia (literature review). Wiadomości Lekarskie. 2019;72(5):892-6.
114. Popovych VI, Beketova HV, Koshel IV, Tsodikova OA, Kriuchko TA, Abaturov AE, et al. An open-label, multicentre, randomized comparative study of efficacy, safety and tolerability of the 5 plant - extract BNO 1012 in the Delayed Antibiotic Prescription Method in children, aged 6 to 11 years with acute viral and post-viral rhinosinusitis. American Journal of Otolaryngology. 2020;41(5):102564.
115. Surette S, Vohra S. Complementary, holistic, and integrative medicine: utilization surveys of the pediatric literature. Pediatr Rev. 2014;35(3):114–127; quiz 128. pmid:24585815
116. Vohra S, Surette S, Mitra D, Rosen LD, Gardiner P, Kemper KJ. Pediatric integrative medicine: pediatrics' newest subspecialty? BMC Pediatr. 2012;12:123. pmid:22894682.
117. Volosovets AP, Kryvopustov SP, Volosovets TN., Abaturov AYe, Kryuchko TA. Changes in health status of child population of Ukraine After Chernobyl catastrophe. Wiadomości Lekarskie 2019, 72(10), 1974–1976.
118. Volosovets OP, Kryuchko TO, Kryvopustov SP, Gonchar MO, Volosovets AO, Stetsyuk RA, et al. Morbidity and prevalence of the nervous system diseases in children of Ukraine: assessment of environmental impact and consequences of the Chernobyl accident. World of medicine and biology. 2020;3(73):32-37.
119. Volosovets OP, Kryuchko TO, Veselskyi VL, Kryvopustov SP, Volosovets TM, Shatilo VY, et al. Congenital anomalies in children of Ukraine: 25-year monitoring of morbidity and prevalence. Wiadomości Lekarskie. 2020;73(10):2193-2197.
120. World Health Organization. Coronavirus disease 2019 (COVID-19): situation report – 50 (https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200310-sitrep-50-covid-19.pdf?sfvrsn=55e904fb_2. opens in new tab).

121. World Health Organization. Country & technical guidance – coronavirus disease (COVID-19) (<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance>. opens in new tab).
122. Wu Z, McGoogan JM. Characteristics of and important lessons from the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in China: summary of a report of 72 314 cases from the Chinese Center for Disease Control and Prevention. JAMA 2020 February 24 (Epub ahead of print).